

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

XVIII. De quantitate obligante ad restitutionem, & de possessore bonæ
fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62355)

in partem majorem, vel minorem, pro qualitate culpæ majoris, vel minoris. Ut si quis postquam puteum aperuit, ex mera inadvertentia, vel oblivione naturali relinquat illum apertum, ideoque in eum homo, vel jumentum decidat, nulla erit obligatio damni reparandi. At ubi damno causam dedit venialis culpa, surgit obligatio restituendi damni juxta partem taxandam pro majori, vel minori gravitate culpæ. Quia verò culpæ debet commensurari ac proportionari pœna; idè minor pœna minori culpæ affigitur. Quo fit (ait Bonacina dicta disput. 1. quæst. 1. puncto 3.) ut culpa illa tam levis esse possit, ut vix obliget ad restituendum centesimam partem damni; & quandoque ita gravis ut obliget ad decimam partem refarciendam. Quod si re benè secundum omnes circumstantias spectata, dubitatur adhuc, sitne venialis, an mortalis culpa, eo casu damnificator, eodem authore Bonacina, videtur obligandus ad solvendam medietatem damni, nullatenus autem ad totum refarciendum, quia in re dubia nemo spoliandus est re sua, & quia melior est in dubio possidentis conditio.

C A P U T XVIII.

De quantitate obligante ad restitutionem; Et de possessore bonæ fidei.

I. **A**YMAN sect. 5. tract. 3. parte 1. cap. 1. num. 3. judicat quantitatem notabilem furti sufficientem ad culpam mortalem, & obligantem ad restitutionem esse illam quæ sufficit ad unius diei victum ejus qui furtum passus est, spectato illius statu & opibus. Ratio est, quia damnum illatum pensandum est secundum illius penuriam qui passus est: quod enim ditiori leve est, illud inopi grave est. Et confirmatur Marci 12. ubi de vidua pauperula, quæ duo minuta in gazophylacium Templi misit, sic dicit Dominus: *Vidua hæc pauper plus omnibus misit; omnes enim ex eo quod abundabat illis miserum: hæc vero de penuria sua omnia que habuit, misit totum victum suum.* Quod verò attinet ad furtum de rebus potentissimorum & opulentissimorum commissum, idem asserit sufficere ad mortale peccatum duorum triumve ducatorum aureorum valorem, etiam si potentissimo Regi hæc fiat injuria. Difficilis certè hujusmodi æstimatio, de qua aliorum malo sententias referre, quam propriam promere. Addit idem Author, hunc esse communem Doctorum sensum, quod summa duos aureos excedens constituat notabilem quantitatem, juxta legem *Si quis affirmaverit*, & l. seq. D. de dolo. Ibidemque asserit cum Martino Navarra & communi sententia, in re quoque minima furtum

T T t ellg

esse mortale, quando hujus occasione dominus rei gravi damno afficitur, ut si sartori unicum subulam, quam habet, vel acum aliquis subripiat, quo fit ut plurimum dierum victu privetur.

II. Queritur quid decernendum, si ex multis levibus furtis summam denum excreseat in notabilem quantitatem? Id verò tribus diversis casibus contingere potest. Primus est quando multi ab uno aliquo homine auferunt singuli quidem parvam quantitatem, ita tamen ut omnibus simul spectatis, dominus ipse grave damnum sustineat: ut si vinea multorum hominum concursu vastetur. Hoc primo casu ita distinguendum: vel enim isti damnificantes unà conspirant ad hoc damnum, & ita dicendum singulos in fluxille ad hoc totale damnum, atque ita singulos juxta regulas supra cap. 13. positas peccasse mortaliter, & teneri resarcire in solidum totum hoc damnum: vel non conspirarunt, sed fortuito occursum simul in vineam irruerunt; & tunc singuli venialiter, solum peccaverunt, nec tenentur aliud quam partem illam damni quæ sigillatim eos contingit resarcire; quippe qui ad alias damni à focis illati partes non in fluxerunt.

III. Secundus casus est quando unus idemque sic à diversis personis subripiat, ut cum singulæ personæ leve dispendium passæ fuerint, ex omnibus tamen simul spectatis formetur grave damnum, ut fieri solet in utentibus falsis ponderibus ac mensuris, quæ singulos accedentes obolo defraudant. Dicendum igitur, hunc ita fraudantem esse peccati mortalis reum, & alitutum ad restituenda hæc damna, quantumvis seorsim exigua forent. Restitutio ista sigillatim quoad moraliter fieri potest faciendæ est: sin minus pauperibus, præsertim verò ejus loci in quo quis fraudes istas commisit, si & hoc commodè fieri potest; alioqui pauperibus sine ullo habito locorum discrimine. Nec opponas, posse contingere, ut nemo in individuo, aut pauci grave inde dispendium passi fuerint; satis enim est ad restituendi obligationem, si collectim grave fuerit illatum damnum. Et alioqui ampla ad omnem nequitiam muniretur via, si quis macellarius, tabernarius, caupo, institor, exercitor, negotiator ditari posset alienis dispendiis. Scripturaque sacra contestatur Proverb. 11. *Statera dolosa abominatio est apud Deum.* Et Deut. 25. *Non habebis in sacculo diversa pondera, majus & minus: abominatur enim Dominus Deus tuus eum qui facit hoc.*

IV. Tertius casus, quum unus aliquis ab altero uno per furtum diversis temporibus modicum quid accipit, quod temporis progressu excreseat in notabilem valorem & summam. Hic similiter committitur mortale peccatum cum necessitate restituendi universa, quantumvis sigillatim exigua. Ratio liquet; mortalis enim culpa, & restitutionis debitum determinatur ex notabili quantitate ac valore rei alienæ ablatae vel retentæ.

V. Et sanè, vel aliquis ab initio proposuit locupletari per multiplicia exigua furta; isque ex illa prava intentione peccavit mortaliter ab ipso initio, etiam ante omne factum; sola namque intentio mala ad hoc sufficit: vel

vel non formavit ullum generalem talis intentionis actum, sed tantum singulas intentiones efformavit ad singulas quas commisit exiguas fraudes: eo-que casu tunc solum mortalis delicti tenetur reus, quando eam fraudem intendit & facit, quæ anterioribus accedens implet notabilem quantitatem quam priores fraudes nondum attigerant. Hæc eadem fufius docent qui de restitutionibus tractatus ediderunt, ac in primis Petrus Navarra.

V I. Observa cum Layman sect. 5. tract. 3. p. 1. cap. 7. majorem requiri quantitatem ad mortaliter culpabilia furta filiorumfamilias, uxoris, & famulorum, præsertim circa esculenta & poculenta domi suffurata, dummodo ipsi infumant, nec aliis divendant. Ratioque est, quia paterfamilias non censetur aded invitus in hujusmodi. Similiter majori opus esse quantitate ubi modica furta diversis aut personis, aut temporibus fiunt, modò non dependant universa ex uno præcedentis propositi influxu. Ratio est, quia minùs incommodantur quibus hoc modo subrigitur. Insuper habendam esse rationem majoris aut minoris intervalli inter diversa furta intercepti, adeo ut multi Doctores quos citat & sequitur Layman, censeant non excedere culpam venialem si famuli per minuta furta intra quadriennium usque ad ducatum aureum pertingant. Hoc pariter addit, si quis pluribus personis per longa intervalla suffuratus sit summas quæ simul spectatæ excrecant ad duos, tresve nummos aureos, non existere peccatum mortale, modò, ut sapiùs dictum est, non præcesserit commune aliquod propositum per quod furta ista diversa moraliter uniantur. Hæc Laymanus, quem Lectori examinandum relinquo.

V I I. De bonæ fidei possessore hæc tenenda, statim atque rem noverit esse alienam, teneri restituere, alioqui cessat bona fides: neque si emerat, posse pretium à rei domino exigere, quanvis bona fide ac ignorans emisisset, l. Mater tua, & l. Si mancipium, C. de rei vindicat. Non enim par est ut rem suam quis emat, l. Sua 16. D. de contrah. empt. Cæterùm emptori bonæ fidei jus competit repetendi pretii à suo venditore, l. 1. D. de eviction. Sed si bonæ fidei possessor sit in mora culpabili restituendi, ex quo rem novit esse alienam, jam incipit mala fide possidere; & qui antea solo rei acceptæ titulo tenebatur, tenebitur deinceps titulo injustæ detentionis aut damnificationis. Quandiu verò est in restituendi voluntate, & non peccat per moram suam saltem graviter culpabilem, si casu res apud ipsum dispareat, nihil aliud debet nisi id in quo factus fuerit locupletior.

V I I I. Si quis dum bona fide possidebat rem alienam alteri vendiderit pari, vel minori pretio ac ipse emerat, ad nihil utique tenebitur: sed si pluris vendiderit, ad id solum tenebitur quod amplius acceperit, juxta S. Thomam 2. 2. quæst. 62. art. 6. Quid si quod bona fide possidebat donaverit, aut in lusus, vel convivia impenderit? Respondeo quod si quanvis rem illam alienam non habuisset, aliam nihilominus æquivalentem rem daturus fuerat, aut aliter impensurus, restitutioni est obnoxius, quia sic

dici potest factus fuisse locupletior. Si autem nihil ejus vice fuerat impenditur, non potest dici factus locupletior, ac proinde ad nihil tenebitur, nisi si donatarius ipse aliquid ei per gratitudinem retribuerit; tunc enim hoc unum restituere tenebitur in quo factus dici potest ex re aliena locupletior. Ita ex ratione & præscripto Juris docent Doctores unanimes post l. 1. C. de petit. hæred. quæ restitutioni fructuum bona fide perceptorum adstringit possessorem, quoties inde ditior factus est, ac in rem ejus verum est; & fructus exceßerint pretium curationis & operarum. Eademque lege sunt decidenda jura omnia, quæ bonæ fidei possessorem à restitutione fructuum eximunt, ut sunt lex *Certum*, C. de rei vindic. lex *Mala fide*, C. de condict. ex lege: lex *Qui scit*, D. de usur. lex *Bona fides*, D. reg. jur. Item §. *Si quis à non domino*, Instit. de rerum divis. & §. *Et si hereditas*, Instit. de offic. judic. Quo loco pariter statuitur, malæ fidei possessorem restituere teneri non solum fructus perceptos, sed eos etiam quos suâ negligentia, vel culpâ non perceperit. Summa verò horum ratio refertur in l. *Jure naturæ*, D. de reg. jur. Jure naturæ æquum est neminem cum alterius detrimendo & injuria fieri locupletiozem. Atque ita cum res domino fructificans, bona fides possessoris nos eximit ipsum à fructuum restitutione, dummodo in ejus emolumentum versi fuerint. Sed malæ fidei possessor tenetur restituere fructus quoque non perceptos, quos dominus rei percepisset, cap. *Gravis*, de restitut. spoliat.

C A P U T XIX.

De Vectigalibus.

I. **M**UTUÆ sunt obligationes inter populos & Principes. Cum enim Principes constituti fuerint propter populos, non verò populi propter Principes, tenentur Principes providere quantum exactissime populorum sibi commissorum felicitati & salutis, justitiam quam integerrimè per se, suosque Præfectos & Magistratus administrare, delicta compescere, hostes arcere, Religionem tueri, ac promovere. Ut verò ista commodè à Principibus præstari possint, tenentur populi Principibus suis honorem & obedientiam impertiri, tributa & vectigalia solvere, legibus obtemperare. Perhibetur libro 1. Regum, cap. 10. quod Samuel Propheta post constitutum in populo Israël Regem Saul: *Loquutus est ad populum legem regni, & scripsit in libro, & reposuit eam coram Domino.* Hoc est, ut exponunt Interpretes, in Sanctuario. Optimè consultum rebus humanis fuisset si liber ille ad nos usque pervenisset; sed verisimile est fuisse